

Dawid Śleziak

Postrzeganie roli biblioteki naukowej przez polskich i zagranicznych studentów : na podstawie Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu

Forum Bibliotek Medycznych 3/2 (6), 328-338

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mgr Dawid Śleziak
Wrocław - AM

POSTRZEGANIE ROLI BIBLIOTEKI NAUKOWEJ PRZEZ POLSKICH I ZAGRANICZNYCH STUDENTÓW NA PODSTAWIE BIBLIOTEKI MEDYCZNEJ WE WROCŁAWIU

Problem postrzegania roli biblioteki naukowej przez polskich i zagranicznych studentów to temat bardzo interesujący, gdyż z usług Biblioteki AM we Wrocławiu korzysta wielu studiujących tu obcokrajowców. W związku z tym musi ona sprostać wymaganiom i oczekiwaniom użytkowników pochodzących z różnych krajów europejskich czy też innych kontynentów. Ze względu na pochodzenie narodowe, kulturowe, wyznanie, język idzie w parze odmienne postrzeganie otaczającego nas świata. Przeprowadzone badania ankietowe dały odpowiedź na pytania, czy istnieją istotne różnice w postrzeganiu i ocenie biblioteki przez polskich i zagranicznych studentów oraz jaką rolę pełni Biblioteka w procesie adaptacji studentów zagranicznych do funkcjonowania na polskiej uczelni.

Biblioteki naukowe uczelni wyższych pełnią różnorodne funkcje w środowisku. Oprócz zapewnienia szerokiego kręgowi odbiorców dostępu do informacji i wiedzy, także jako instytucje kultury, wnoszą aktywny wkład w rozwój życia kulturalnego społeczeństwa¹. Jako instytucja publiczna biblioteka jest miejscem, w którym można spędzać wolny czas bez ponoszenia dodatkowych kosztów.

Raczej żadna biblioteka - zwłaszcza naukowa - nie ma jednolitej grupy czytelników, ale każda powinna dążyć do zaspokojenia potrzeb wszystkich grup społecznych, które chcą korzystać z jej usług. W ogólnodostępnej organizacji, jaką jest biblioteka, nikt nie powinien czuć się dyskryminowany czy gorzej traktowany². Bibliotekarze powinni być uwrażliwieni na różnice międzykulturowe oraz chętni do współpracy i pomocy. Dzięki temu możliwe będzie lepsze zrozumienie potrzeb i oczekiwań czytelników.

Badaniem objęto 80 osób – 40 studentów polskich oraz 40 obcokrajowców. Kwestionariusz dla studentów zagranicznych został przetłumaczony przez „native speaker`a” na język angielski. Formularze były udostępnione w Czytelni Ogólnej, odwiedzanej przez najliczniejszą grupę studentów. O wypełnienie ankiet prosiłem osobiście lub za pośrednictwem dyżurującego bibliotekarza.

¹ *Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji. Działania i codzienność*/pod red. Haliny Galińskiej, Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej, Poznań 2005

² Barbara B u d z y Ń s k a : *Działalność kulturalna bibliotek publicznych. Poradnik Bibliotekarza* 2006 nr 1

Obcokrajowcy objęci badaniem kształcą się w Akademii Medycznej na Wydziale English Division. Oddział ten powstał w lutym 2003 roku i kształcił studentów zagranicznych w ramach Wydziału Lekarskiego oraz Lekarsko-Stomatologicznego. W ciągu ostatnich lat nastąpił jego dynamiczny rozwój, a studenci English Division to przede wszystkim obywatele: Szwecji, Norwegii, Niemiec, Stanów Zjednoczonych Ameryki i Kanady³.

W badaniach wykorzystano ankietę, jako standardową technikę otrzymywania informacji w procesie wzajemnego komunikowania się, w której wymiana informacji następuje w formie pisemnej. Obecność ankietera podczas wypełniania jej przez respondenta jest zbędna⁴.

Kwestionariusz ankiety zawierał następujące dane:

- instrukcję wypełnienia ankiety,
- cel przeprowadzenia badania,
- zapewnienie o anonimowości,
- wybrane dane osobowe respondenta (zawarte w metryczce),
- 14 pytań zamkniętych z możliwością zaznaczenia jednej odpowiedzi,
- 2 pytania półotwarte, w których respondent może zaznaczyć więcej niż jedna odpowiedź i/lub dodatkowo napisać swoją opinię,
- 4 pytania filtrujące,
- 3 pytania otwarte.

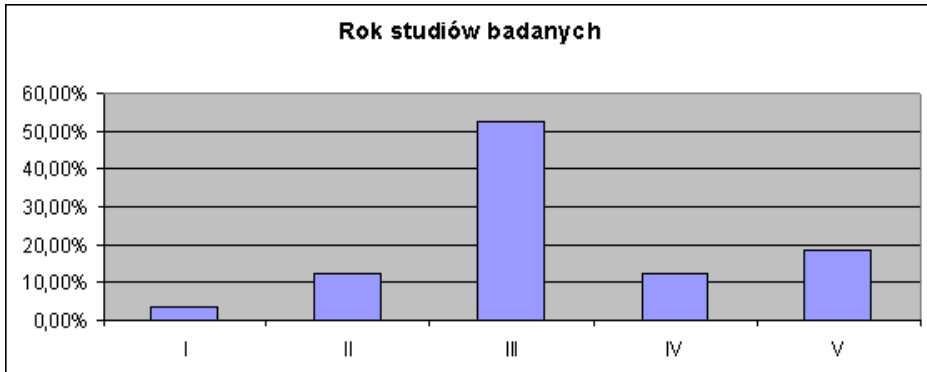
Na początku listopada 2009 r. przeprowadzono badania wśród studentów zagranicznych. Ankietowanie obcokrajowców zakończono po uzyskaniu 40 odpowiedzi, ponieważ taka stała grupa zagranicznych studentów korzystała w tym czasie z Czytelni Ogólnej. Następnie przebadano taką samą liczbę studentów polskich.

Spośród badanych obcokrajowców zdecydowanie najliczniejsza jest grupa szwedzka -14 osób, co piątą badaną osobą są studenci pochodzenia niemieckiego - 8 osób. Kolejne grupy narodowościowe są już mniej liczne: Kanadyjczycy - 5 osób, pochodzenia kongijskiego – 4 osoby, Kameruńczycy – 3 osoby, Hiszpanie i Włosi po dwie oraz narodowości szwedzko-irańskiej - jedna osoba.

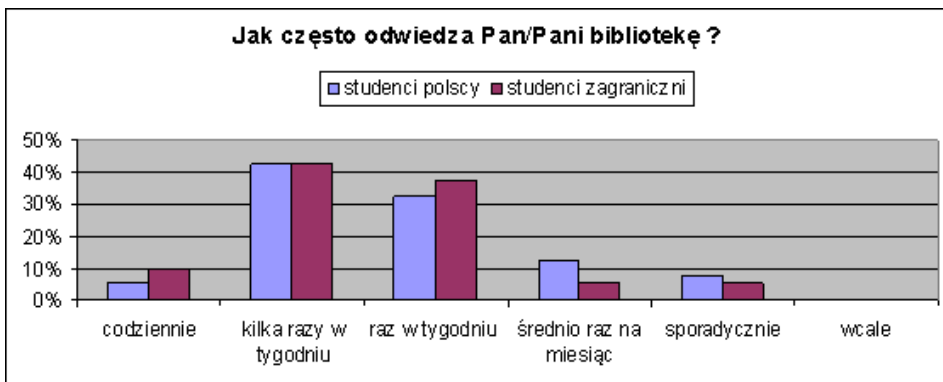
Poniżej zaprezentuję i omówię najbardziej interesujące - z punktu widzenia tematu referatu - wyniki badań.

³ *Informator Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu 2005-2008*. Wrocław 2007

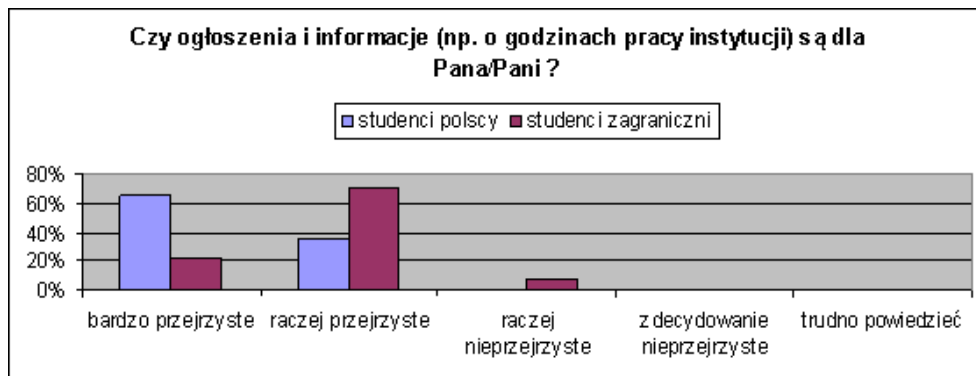
⁴ Ryszard Adam P o d g ó r s k i : *Metodologia badań socjologicznych. Kompendium wiedzy metodologicznej dla studentów*. Bydgoszcz-Olsztyn 2007

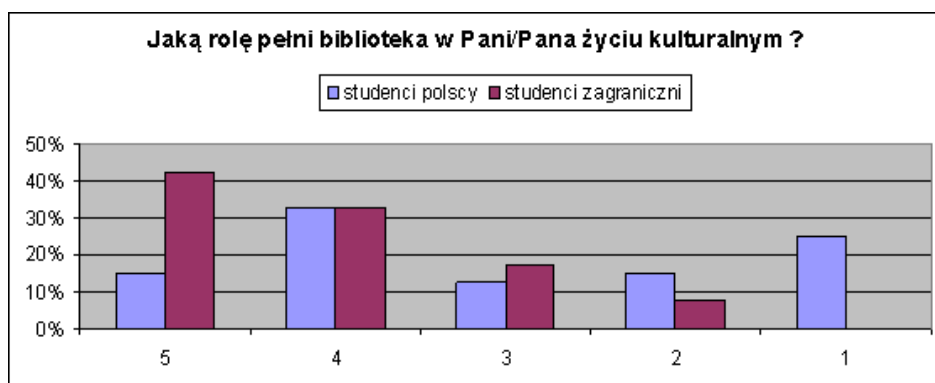
Spośród badanej grupy studenci III roku są bardziej liczni niż studenci z czterech pozostałych lat. Stanowią oni 52,5 % ogółu badanych. Kolejną grupą są osoby kształcące się na V roku, których jest 18,75 %. Taki sam odsetek przypada na studentów II i IV roku - po 12,5 %. Zaledwie trzech ankietowanych studentów kształci się na I roku.

Ogólnie można powiedzieć, że dwie badane grupy bardzo niewiele różnią się pod względem uczęszczania do biblioteki. 42,5 %, zarówno polskich jak i zagranicznych studentów, odwiedza bibliotekę średnio kilka razy w tygodniu. Kolejną bardzo liczną grupą stanowią osoby, które odwiedzają bibliotekę średnio raz w tygodniu. Należy do niej 32,5 % respondentów polskich i o 5 % więcej ankietowanych obcokrajowców. Średnio raz na miesiąc oraz sporadycznie do biblioteki chodzi 20 % Polaków i 10 % cudzoziemców. Dwoje obcokrajowców i czworo studentów polskich deklaruje, że do biblioteki chodzi codziennie.

Badanie wykazało, że dla 65 % Polaków ogłoszenia i informacje są bardzo przejrzyste, dla 35 % raczej przejrzyste. Dla 22,5 % studentów zagranicznych są bardzo przejrzyste, natomiast raczej przejrzyste dla 70 % badanych. Trudności z ich odnalezieniem ma troje obcokrajowców, którzy twierdzą że ogłoszenia i informacje są dla nich raczej nieprzejrzyste.

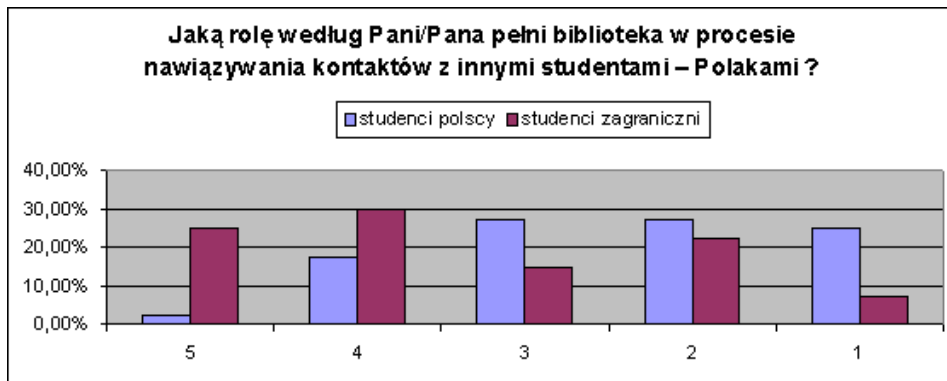

Przy tym pytaniu respondenci mieli wybór spośród następujących odpowiedzi 5 (zdecydowanie istotną), 4 (istotną), 3 (obojętną), 2 (raczej nieistotną), 1 (nieistotną).

Zdecydowana większość, bo aż 75 % ankietowanych obcokrajowców, wybierając odpowiedź 5 lub 4 uznała, że rola biblioteki jest bardzo istotna bądź istotna. 17,5 % z nich, zaznaczając odpowiedź 3 uznała, że rola ta nie jest ani istotna ani nieistotna. Troje studentów zagranicznych wybierając odpowiedź 2 jest zdania, że rola biblioteki w tej kwestii jest raczej nieistotna.

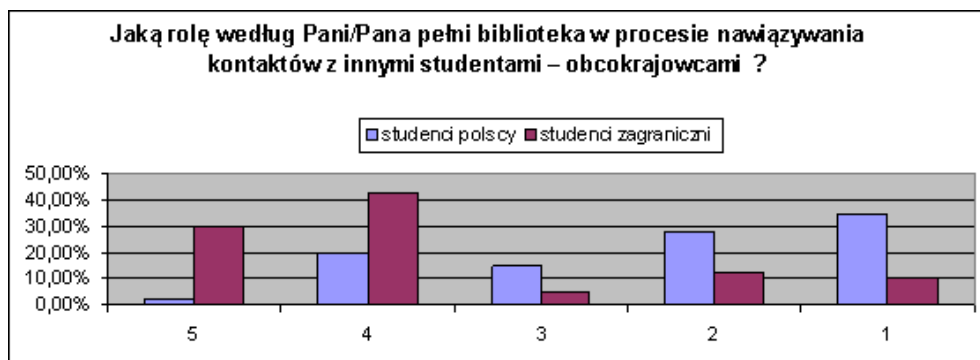
Dla respondentów z Polski rola biblioteki w życiu kulturalnym nie jest tak istotna, jak dla studentów zagranicznych. Niecała połowa, bo 45 % uznała, że rola ta jest bardzo istotna bądź istotna. 40 % zaznaczając odpowiedź 1 lub 2 stwierdziło, że rola

jest nieistotna lub raczej nieistotna. 12,5 % określiło, że rola nie jest ani istotna, ani nieistotna.

Przy tym pytaniu respondenci mieli wybór spośród następujących odpowiedzi 5 (zdecydowanie istotną), 4 (istotną), 3 (obojętną), 2 (raczej nieistotną), 1 (nieistotną).

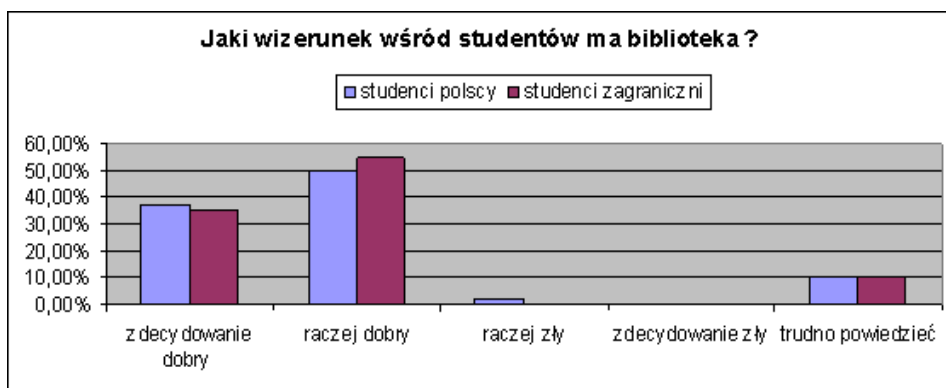
Porównując odpowiedzi dwóch grup, również w odpowiedziach na to pytanie widzimy dysproporcje w wyborach. Nieco ponad połowę, bo 55 % cudzoziemców wybierając odpowiedź 5 lub 4 uznało, że znaczenie biblioteki w tej kwestii jest bardzo istotne lub istotne. Mniej więcej tyle samo, bo 52,5 % Polaków, zaznaczając odpowiedź 1 lub 2, jest przeciwnego zdania. Sądzą oni, że rola biblioteki jest tutaj nieistotna bądź raczej nieistotna. Natomiast co piąty student polski zakreślając 5 lub 4 jest zdania, że rola ta jest bardzo istotna lub istotna. Odpowiedź 1 lub 2 zakreśliło 30 % studentów zagranicznych uznając pozycję biblioteki w tej kwestii za raczej nieistotną lub nieistotną. 27,5 % Polaków oraz 15 % obcokrajowców zaznaczyło trzecią odpowiedź. Dla nich rola biblioteki w tym procesie jest obojętna.

Przy tym pytaniu respondenci mieli wybór odpowiedzi, jak przy dwóch wcześniejszych. Analizując powyższy wykres wyraźnie widzimy znaczne różnice

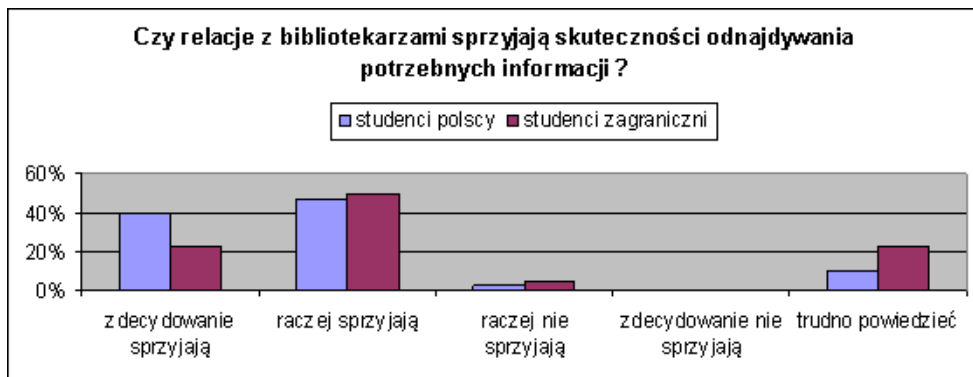
w wyborach dwóch badanych grup. 72,5 % obcokrajowców deklaruje, że rola biblioteki w tej materii jest bardzo istotna lub istotna. Przeciwnego zdania w tej samej grupie jest 22,5 % studentów. Odpowiedzi respondentów polskich są prawie dokładnie przeciwieństwem wyborów obcokrajowców. 62,5 % z nich twierdzi, że znaczenie biblioteki w tej kwestii jest nieistotne lub raczej nieistotne. Odmiennego zdania jest 22,5 %. 5 % cudzoziemców i 15 % Polaków stwierdziło, że rola biblioteki w tej sprawie jest obojętna.

„Czynniki, które decydują o wizerunku danej biblioteki można podzielić na trzy zasadnicze grupy, które dotyczą tego, co oferujemy, jak oferujemy i warunków w jakich to się odbywa. W zależności od tego może powstać uczucie sympatii, obojętności, agresji czy awersji środowiska w stosunku do biblioteki”⁵. Biblioteki podobnie jak inne instytucje kulturalne powinny zabiegać o jak największą liczbę „klientów”.

Jaki wizerunek wśród studentów ma biblioteka? Zdecydowanie dobry bądź raczej dobry. Są to deklaracje zdecydowanej większości ankietowanych. 87,5 % Polaków i 90 % cudzoziemców opowiada się za takimi opiniami. Przeciwnego zdania jest tylko jeden student polski, który uważa, że wizerunek biblioteki wśród studentów jest raczej zły. Po 10 %, zarówno z pierwszej jak i drugiej badanej grupy, zakreśliło odpowiedź „trudno powiedzieć”.

⁵ Barbara B u d z y n s k a : Działalność kulturalna bibliotek publicznych. *Poradnik Bibliotekarza* 2006 nr 1

Zdecydowanie sprzyjają lub raczej sprzyjają - takie odpowiedzi padały w zdecydowanej większości. Zakreśliło je 87,5 % studentów polskich i 72,5 % studentów z zagranicy. Odmiennego zdania jest jeden student polski i dwóch cudzoziemców, którzy twierdzą, że relacje z bibliotekarzami raczej nie sprzyjają odnajdywaniu potrzebnych informacji. Odpowiedź „trudno powiedzieć” wybrało 10 % respondentów polskich i 22,5 % respondentów zagranicznych.

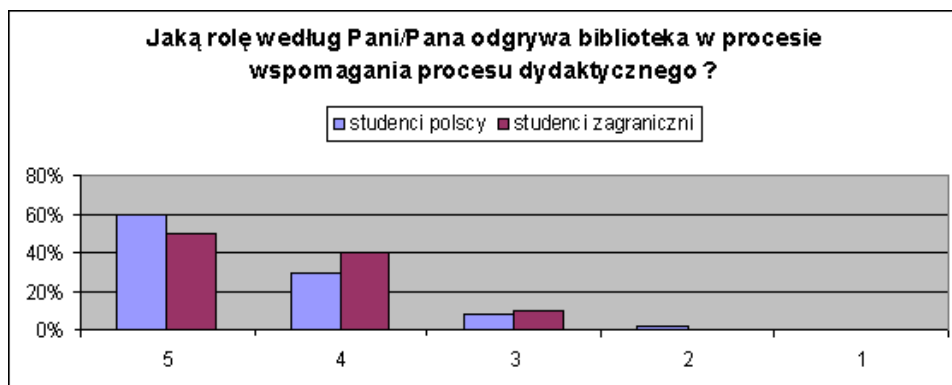
Udział biblioteki w komunikacji globalnej polega głównie na tworzeniu uporządkowanego dostępu do globalnych zasobów. Dostępu, który ma swój lokalny aspekt, np. profilowanie odpowiednich narzędzi pod kątem czytelników, których dana biblioteka obsługuje. Nieograniczone są natomiast możliwości uczestnictwa biblioteki w procesie komunikacji lokalnej⁶.

Biblioteka może uczestniczyć w tym procesie, ponieważ posiada fizyczną lokalizację. Mogą tutaj spotykać się ze sobą ludzie z różnych grup społecznych, w różnym wieku, o różnych wyznaniach i poglądach. Studenci z różnych państw świata, z różnych lat studiów czy też z różnych wydziałów mogą się ze sobą integrować, poznawać się nawzajem. Jest to możliwe dzięki bezpośredniemu kontaktowi. Często na zajęciach oraz w przerwach pomiędzy nimi jest zbyt mało czasu, żeby porozmawiać o bieżących sprawach akademickich. Natomiast w bibliotece, w atmosferze ciszy i spokoju, można swobodnie wymieniać informacje, rozwiązywać problemy, szukać informacji.

Biblioteka powinna przede wszystkim wspomagać proces dydaktyczny i pomagać w rozwoju zawodowym. To w jakim stopniu realizuje te zadania zależy od wielu czynników. Należy do nich zaliczyć m.in.: ilość posiadanego księgozbioru, jakość zatrudnionego personelu, godziny otwarcia placówki, atmosferę panującą w bibliotece, warunki w jakich czytelnik się uczy, ilość stanowisk komputerowych

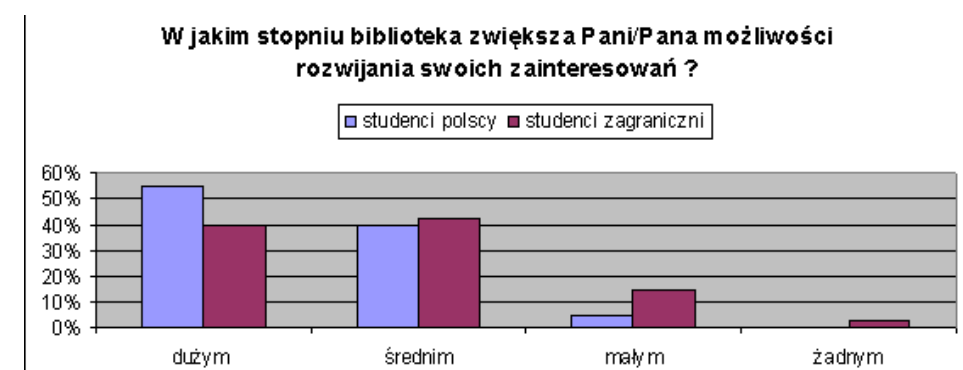
⁶ Aleksander R a d w a n s k i : Biblioteki w nowoczesnym społeczeństwie. *Bibliotekarz* 2007 nr 11 s. 6

itp. Im te parametry będą korzystniejsze dla użytkowników, tym częściej i więcej będzie ich przychodzić. Dzięki temu funkcja edukacyjna i oświatowa będzie lepiej realizowana.

Przy tym pytaniu respondenci mieli pięciostopniową skalę odpowiedzi: zdecydowanie istotna, istotna, obojętna, raczej nieistotna, nieistotna. Przeprowadzone wyniki badań jednoznacznie pokazują, że rola biblioteki w tej kwestii jest bardzo istotna bądź istotna dla zdecydowanej większości respondentów z obydwu grup. 90 % zarówno studentów polskich, jak i zagranicznych tak właśnie uważa. Tylko jeden student polski uważa, że rola biblioteki jest raczej nieistotna. Czworo obcokrajowców i troje Polaków twierdzi, że znaczenie biblioteki w procesie wspomagania procesu dydaktycznego jest obojętna.

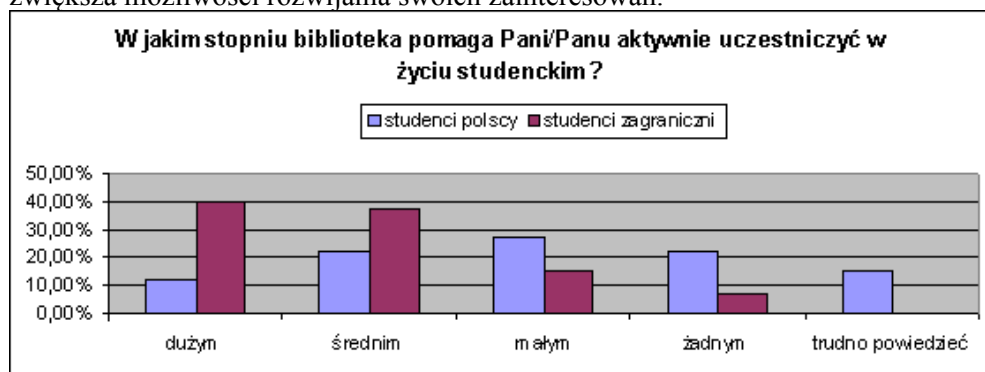
Przez korzystanie z usług bibliotek wyrównują się szanse udziału w życiu społecznym i gospodarczym. Poprzez powszechną konieczność i możliwość ciągłego kształcenia – aktywnie uczestniczymy we współtworzeniu społeczeństwa wiedzy⁷. Ponadto uczymy się wykorzystywać i przetwarzać wiedzę oraz zgromadzone informacje.

⁷ Maciej W e r y c h o : Dostęp do informacji w społeczeństwie wiedzy. *Poradnik Bibliotekarza* 2006 nr 06.

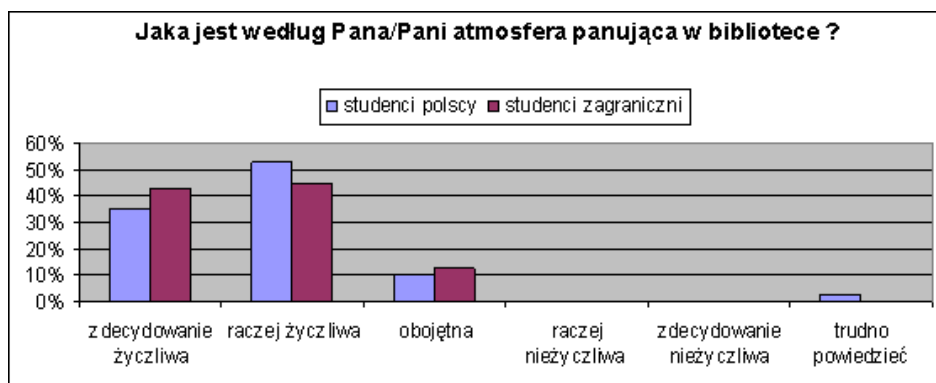
Uczęszczając do bibliotek możemy zwiększać możliwości samorealizacji, rozwijać swoje zainteresowania, stać się bardziej mobilnym, otwartym czy tolerancyjnym.

Badanie wykazało, że dla ponad połowy polskich respondentów (55 %) i dla 40 % zagranicznych, biblioteka w dużym stopniu zwiększa możliwości rozwijania swoich zainteresowań. Odpowiedź, że w stopniu średnim zaznaczyło 40 % Polaków i 42,5 % obcokrajowców. Dla 15 % respondentów zagranicznych i dla 5 % polskich stopień ten jest mały. Jeden student zagraniczny uznał, że biblioteka w żadnym stopniu nie zwiększa możliwości rozwijania swoich zainteresowań.

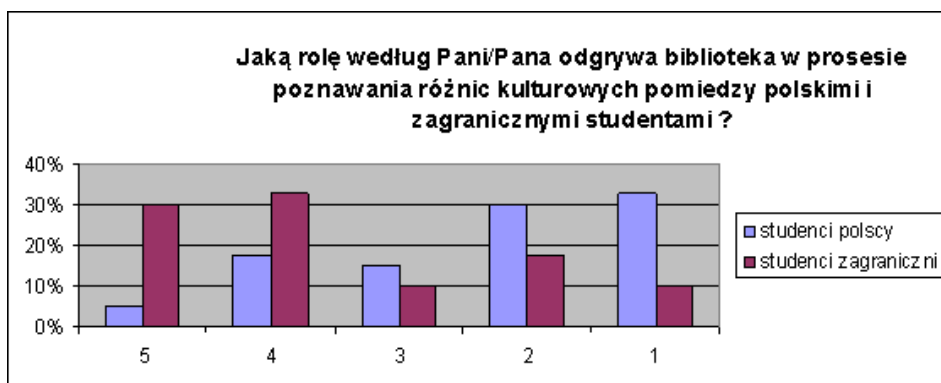

Wyniki badań zobrazowane na wykresie wyraźnie pokazują, że studentom zagranicznym biblioteka pomaga aktywnie uczestniczyć w życiu studenckim w stopniu dużym - 40 %, w stopniu średnim - 37,5 %, a w małym 15 % badanych. Trzy osoby deklarują, że w żadnym stopniu biblioteka im w tym nie pomaga.

Odpowiedzi ankietowanych Polaków są dużo bardziej zbliżone do siebie. Żadna z odpowiedzi nie uzyskała nawet 1/3 wyborów. Stopień duży zaznaczyło 12,5 %, średni – 22,5 %, mały – 27,5 %, żaden – 22,5 % badanych. Odpowiedź „trudno powiedzieć” zakreśliło 15 % ankietowanych studentów polskich.

Z powyższego grafu wynika, że dla zdecydowanej większości polskich (87,5 %) i zagranicznych (87,5 %) respondentów atmosfera panująca w bibliotece jest zdecydowanie lub raczej życzliwa. Nikt nie udzielił na to pytanie odpowiedzi negatywnej. Jedynie dla 10 % Polaków i 12,5 % obcokrajowców atmosfera ta jest obojętna, a jeden student z Polski zakreślił odpowiedź: trudno powiedzieć.

Przy tym pytaniu respondenci mieli wybór spośród następujących odpowiedzi: 5 (zdecydowanie istotną), 4 (istotną), 3 (obojętną), 2 (raczej nieistotną), 1 (nieistotną).

Widzimy tutaj bardzo duże różnice w odpowiedziach dwóch grup. 62,5 % respondentów zagranicznych deklaruje, wybierając odpowiedź 5 lub 4, że rola ta jest bardzo istotna bądź istotna. Dokładnie tyle samo ankietowanych Polaków, zaznaczając odpowiedź 1 lub 2 dokonało wyboru - nieistotna lub raczej nieistotna. 27,5 % obcokrajowców uznało, że rola biblioteki jest nieistotna lub raczej nieistotna. Z kolei o 5 % mniej badanych Polaków stwierdziło (odpowiedź 4 lub 5), że rola ta jest raczej istotna lub istotna. 10 % studentów zagranicznych i 15 % studentów polskich wybrało trzecią opcję - ani istotna ani nieistotna.

Z pozostałych zagadnień poruszanych w ankiecie warto zwrócić uwagę, ze względu na znaczne rozbieżności w odpowiedziach, na pytanie o przyczyny korzystania z usług biblioteki. Było to pytanie wielokrotnego wyboru, na które odpowiedzi udzielili wszyscy ankietowani:

- a) nie stać mnie na zakup własnych książek, czasopism,
- b) mogę uzyskać potrzebną pomoc,
- c) mogę uzyskać materiały niezbędne do nauki,
- d) stwarza dogodne warunki do nauki,
- e) mogę tu poznać wielu ciekawych ludzi,
- f) inne.

Wśród obcokrajowców najczęściej wybieraną odpowiedzią (57,5 %) była odpowiedź c - *mogę uzyskać materiały niezbędne do nauki* oraz e (52,5 %) - *mogę*

tu poznać wielu ciekawych ludzi. Najmniej respondentów zagranicznych zaznaczyło odpowiedź a - *nie stać mnie na zakup własnych książek, czasopism*.

Natomiast polscy studenci najczęściej wybierali odpowiedź a (55 %) - *nie stać mnie na zakup własnych książek, czasopism*, a najrzadziej odpowiedź e (10 %) - *mogę tu poznać wielu ciekawych ludzi*.

Chcąc wyciągnąć wnioski z przedstawionych wyników badań, należy powiedzieć że:

- ✓ 80 % polskich i zagranicznych studentów objętych badaniem uczęszcza do biblioteki bardzo regularnie – raz lub kilka razy w tygodniu,
- ✓ ogłoszenia i informacje zamieszczone w bibliotece oraz widniejące na stronie internetowej są dla studentów przejrzyste,
- ✓ atmosfera panująca w bibliotece jest w oczach studentów zdecydowanie życzliwa lub raczej życzliwa (dla prawie 90 % respondentów),
- ✓ zarówno studenci polscy, jak i zagraniczni, w zdecydowanej większości (90 %) uważają, że wizerunek biblioteki jest bardzo pozytywny,
- ✓ dla 75 % obcokrajowców i zdecydowanie mniej, bo dla 45 % Polaków rolą, jaką biblioteka odgrywa w życiu kulturalnym jest zdecydowanie istotna lub istotna,
- ✓ biblioteka pomaga rozwijać zainteresowania w stopniu dużym i średnim zdecydowanej większości respondentów,
- ✓ istotniejszą rolę w procesie poznawania różnic kulturowych pomiędzy polskimi i zagranicznymi studentami biblioteka pełni w deklaracjach obcokrajowców,
- ✓ studentom zagranicznym biblioteka bardziej pomaga w aktywnym uczestnictwie w życiu studenckim niż studentom polskim,
- ✓ dla zagranicznych studentów biblioteka pełni ważniejszą rolę w procesie nawiązywania kontaktów z innymi studentami niż dla studentów polskich,
- ✓ studenci zagraniczni uczęszczają do Biblioteki głównie dlatego, że mogą uzyskać materiały niezbędne do nauki oraz poznają tutaj wielu ciekawych ludzi, natomiast studenci polscy korzystają z usług instytucji przede wszystkim z powodu braku środków finansowych na zakup własnych książek.

Biorąc pod uwagę warunki lokalowe, w jakich działa Biblioteka Akademii Medycznej we Wrocławiu, tj.: małą liczbę miejsc w czytelniach, brak zaplecza socjalnego dla studentów, brak poza miejscami przeznaczonymi na naukę przestrzeni dającej możliwość integracji i spotkań, należy uznać uzyskane odpowiedzi za zaskakująco pozytywne. Postrzeganie naszej Biblioteki świadczy o panującej tu atmosferze i podejściu do czytelnika, co niewątpliwie miało wpływ na udzielane odpowiedzi. Odwiedzający nas studenci czują się tu dobrze, a Biblioteka spełnia w większości ich oczekiwania i wymagania.